

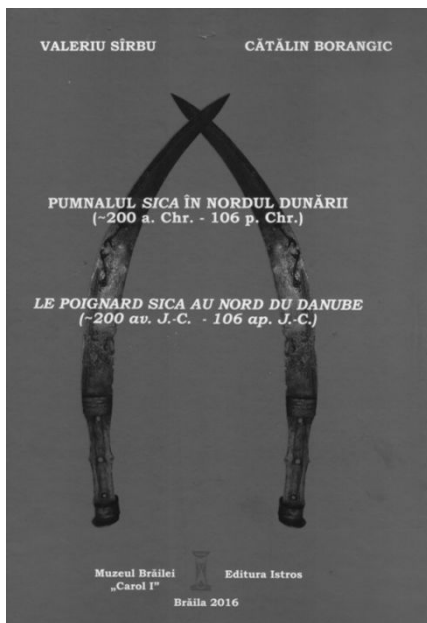
Valeriu Sârbu, Cătălin Borangic, *Pumnalul sica în nordul Dunării: (~200 a. Chr. – 106 p. Chr.) – semiotica marțială a puterii = Le poignard sica au nord Danube: (~200 av. J.-C. – 106 ap. J.-C.) – sémiotique martiale du pouvoir*, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, Brăila, 2016, 247 p., 37 fig. (ISBN: 978-606-654-188-6)

Apariție recentă în bibliografia de specialitate, volumul bilingv (română-franceză) tratează o categorie de obiecte, așa cum reiese și din titlu, pumnalele de tip *sica*. Întrucât informațiile despre acestea nu sunt suficiente și chiar și cele care există deja sunt dispersate în diverse publicații, s-a considerat necesară și utilă alcătuirea unui volum al descoperirilor din zona balcanică, care să cuprindă catalogul și discuțiile asupra acestuia. Dat fiind volumul mare de informații, dar și complexitatea subiectului, conținutul a fost împărțit în două publicații, aceasta fiind prima dintre ele cu o analiză a descoperirilor din zona de la nord de Dunăre, fără a decide astfel o limită geografică, așa cum țin să menționeze și autorii încă din primele rânduri.

La începutul lucrării se aduce în prim plan problema descoperirii acestor artefacte, multe dintre ele fiind recuperate sau identificate din și în colecții private sau prezența în număr mare în mediul online (pe site-uri care se ocupă cu tranzacțiile de antichități). Autorii menționează că, deși informația arheologică și istorică nu mai este atât de precisă (uneori lipsind în întregime), au fost luate în considerare, mai ales din punct de vedere statistic, pentru a oferi o imagine mai clară asupra distribuției acestora în spațiul balcanic.

Primul capitol (p. 13-17) cuprinde un istoric al cercetărilor privitor la pumnalele *sica*. Aflăm astfel că subiectul a fost tratat prea puțin la începutul sec. XX, menționându-se doar câteva descoperiri, în special cele din context funerar, fără a se insista. Deși în a doua parte a sec. XX crește interesul pentru istoria militară, bibliografia privind armamentul rămâne în continuare insuficientă (și mai ales în spațiul românesc). Abia după anul 2000 încep să apară câteva studii în această privință, observându-se încă o dată necesitatea unui exemplu ca cel al volumului de față.

Cel de-al doilea capitol (p. 19-24) este compus din trei subcapitole. Primul prezintă izvoarele scrise în care se regăsesc mențiuni despre pumnalele *sica*, sau ceea

ce ar fi putut fi reprezenta un pumnal de acest tip. Al doilea subcapitol cuprinde câteva exemple iconografice ale acestor arme, sub diferite forme (sculpturi, picturi murale, reprezentări pe vase etc.). O scurtă mențiune este considerată necesară, anume că trimiterea la figuri este greșită în cazul vasului krater din bronz descoperit la Balčik, acesta găsindu-se la fig. 6/4a-b și nu 6/1a-b. Ultimul subcapitol, denumit „Dosarul arheologic”, prezintă evidențele arheologice și modul în care s-au păstrat, structurate în trei etape, aceleași menționate în istoricul cercetării.

Analiza descoperirilor reprezintă subiectul celui de-al treilea capitol (p. 25-40) structurat, de asemenea, în mai multe subcapitole. Primul descrie metodologia urmată, punându-se accent pe eforturile necesare documentării oricărui material arheologic (parcursarea bibliografiei, identificarea pieselor în depozitele muzeelor etc.). Cronologia este discutată în cel de-al doilea subcapitol, sec. II-I a.Chr. reprezentând perioada în care acestea sunt întâlnite. O problemă este ridicată de reprezentarea de pe Columna lui Traian a suicidului lui Decebal, care folosește un pumnal curbat. Explicația în cazul rarității pumnaletor de tip *sica* în acea perioadă, în viziunea autorilor, e în strânsă legătură cu orizontul funerar. Mai exact, lipsa mormintelor în sec. I p.Chr. poate fi un indiciu al numărului redus al acestora, întrucât astfel de arme au fost descoperite foarte rar în locuri de cult sau așezări.

În cadrul celui de-al treilea subcapitol sunt discutate caracteristicile morfologice. Analiza acestor pumnale a permis rediscutarea și nuanțarea tipologiei anterior folosite, păstrându-se însă încadrarea în trei tipuri: A, B, C. Totodată, se are în vedere și utilitatea acestora, cum erau realizate sau modul în care acestea puteau circula și rolul pe care îl puteau avea (spre exemplu, acela de trofeu). Primul tip (A) este cel mai timpuriu, având caracteristici sugerate de lipsa ornamentației pe lamă, dar și a butonilor terminali. Cel de-al doilea tip (B) este reprezentat de pumnale scurte, având lama decorată cu simboluri incizate. Se discută în acest caz, dată fiind morfologia similară, existența unui stil, meșter sau atelier care să fi vehiculat acest tip de pumnal. Al treilea tip (C) este cel mai răspândit din punct de vedere geografic și statistic. Acestea sunt mai bine executate, având lama prelungă, decorată schematizat, dar mânerul extrem de elaborat la unele exemplare. Se observă o relativă standardizare a acestora. Sunt discutate și câteva exemple de teci sau fragmente de teacă descoperite fără a se mai fi păstrat și arma propriu-zisă. Unele pumnale asemănătoare celor de tip *sica* (copii ale acestora) sunt încadrate într-un tip diferit (D), neavând însă elemente morfologice distinctive. Originile, legăturile și dispersia pumnaletor de tip *sica* fac subiectul celui de-al patrulea subcapitol.

În capitolul IV (p. 41-47) este prezentat grupul Padea-Panaghiurski Kolonii, denumit după cele două situri aflate la sudul și nordul Dunării: Padea, în jud. Dolj, România și Panaghiurski-Kolonii, în Bulgaria. Aceste două situri au ca punct comun

asocierile de artefacte și practicile funerare specifice (depunerea defuncțiilor în morminte de incinerare împreună cu armele etc.). Se discută în acest capitol despre caracterul etnic dar se ridică și problema aspectului nomad sau sedentar al acestora. Analizând dovezile arheologice, autorii înclină să le atribuie fondului dacic, mai mult decât celui scordisc, prezentând în acest sens câteva argumente și sugerând redenumirea fenomenului.

Capitolul V (p. 49-56) însumează rolul și modul în care era folosit pumnalul, analizând eficacitatea acestuia și rolul de „a treia armă”, după suliță și spadă, dar și acela ceremonial. Se insistă asupra utilizării acestuia, în situații speciale, ca lovitură de grație asupra dușmanului, ori ca ultimă soluție, dar și întrebuințarea sa pentru o moarte onorabilă, anume sinuciderea. În partea a doua a capitolului se aduce în prim-plan problema ornamenticii pumnalelor, dar și rolul spiritual al acestor arme, data fiind funcția redusă (ca o ultimă soluție) de instrument de ucis. Rolul de obiect de prestigiu este evidențiat atât de prezența unor astfel de obiecte în mormintele războinicilor, dar și de descoperirea lor în complexe fără material osteologic.

În cel de-al șaselea capitol (p. 57-62) ni se prezintă rezultatele unui proiect de arheologie experimentală care a presupus fabricarea mai multor pumnale de tip *sica* și verificarea eficienței acestora. Sunt prezentate etapele parcurse pentru realizarea unei astfel de replici, timpul de execuție, metodele folosite, dar și produsul finit. Totodată se prezintă și experimentul prin care aceste arme au fost testate și metodele cele mai eficiente de utilizare, împreună cu concluziile la care s-a ajuns în urma simulărilor.

Așa cum era firesc, spre finalul volumului sunt expuse concluziile inițiale obținute în urma studierii acestor artefacte și câteva date de natură statistică (p. 63-66).

Catalogul pieselor (cap. VII, p. 67-92) conține un număr de 60 piese și este structurat după cum urmează: tipul piesei, locul descoperirii, modul descoperirii, contextul arheologic, proprietarul, numărul de inventar, dimensiunile, datarea, comentariile și observații personale asupra obiectelor și bibliografia.

Nu puteau să lipsească abrevierile și lista bibliografică. Alături de acestea, indicii de nume proprii și ilustrația înlesnesc studierea și aprofundarea subiectului, făcând ca, nu numai specialiștii, dar și o persoană neavizată să fie interesată și să înțeleagă rolul major al pumnalelor de tip *sica* în rândul războinicilor geți și daci.

Diana Andreea STAN

*Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion”,
Str. Progresului, nr. 32, 820009, Tulcea*